№ 51 Մայիսի 12 Շաբաթ **1884** Մայիսի 12 Շաբաթ № 51

ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: «Արձագանքի» հեռագիրը: Նամակ Ղփչաղից: Նամակ Երևանից: Նամակ Ալ. բղուինից: Նամակ Խմբագրին: Ներքին լուրեր: — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Նկարիչներ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«ԱՐՁԱԳԱՆՔԻ» ՀԵՌԱԳԻՐԸ

—

«Արձագանք» ստացել է Էջմիածնից մայիսի 8-ին հետևեալ հեռագիրը:

Երէկ, առաւօտեան տասն ժամին, հոգևոր և աշխարհական պատգամաւորները ժողովվելով վեհարանի մեծ դահլիճում, տեղապահի հրաւէրին համեմատ ուղևորվեցան դէպի ս. Տաճարը՝ պատարագին ներկայ գտնվելու: Ուղևորութիւնը դէպի ս. Տաճարը հետևեալ կերպով կատարվեցաւ. առաջից գնում էր Մակար արքեպիսկոպոսը, նորա յետևից ընթանում էին զոյգ-զոյգ՝ աջ կողմից սինօդի անդամները և եօթն աւագ ներկայացուցիչներ միաբանութիւնից, պրօկուրօրի ուղեկցութեամբ: Ձախ կողմից գնում էին Թեմակալ առաջնորդները, ըստ աւագութեան ձեռնադրութեան և նոցա յետևից աշխարհական պատգամաւորները զոյգ-զոյգ հետևեալ կարգով՝ Երևանի թեմի պատգամաւոր Մէլիք-Ազամալեան, և Ատրպատականի թեմի՝ Ծատուր խան, Վրաստանի և Իմերէթի թեմի պատգամաւոր Աբգար Յովհաննիսեան և Բեսարաբիոյ՝ Ներսէս Ներսիսեան, Ղարաբաղու թեմի պատգամաւոր Պօղոս Ղարագեօզեան և Ղարսայ՝ Աղէքսանդր Ղազազեան, Շամախու թեմի պատգամաւոր պ. Վարչամեան և Հաշտարխանի՝ պ. Սարգսեան և ապա՝ Հնդկաստանի և Պարսկաստանի՝ Համբարձում Առաքելեան: Հանդիսաւոր գնացքին ուղեկցում էին Երևանի պ. Նահանգապետը, պետութեան ներկայացուցիչ պ. Մէլիք-Մեհրաբովը և Վաղարշապատի վարչական պաշտօնատարները: Ամենայն կողմից ժողովուած էին խուռն բազմութիւն ժողովրդականաց: Ս. պատարագը և գոհացողական մաղթանքը կատարեց Երեմիայ Եպիսկոպոսը: Գոհացողական մաղթանքից յետոյ՝ բոլոր ներկայ եղող աշխարհական պատգամաւորները, բացի Առաքելեանից, որի մասնակցութեան իրաւունքը անորոշ էր մնացած, երդուեցին հետևեալ ձևով.

«Ես ի ներքոյ անուանեալս խոստանամ և երդնում յանուն ամենակարողին Աստուծոյ. առաջի սրբոյ Աւետարանի Նորա առ այն թէ ցանկամ և պարտիմ յայսմ առաջիկայ ընտրութեան ծայրագոյն պատրիարք կաթողիկոսի ամենայն Հայոց վասն գլխաւոր կառավարութեան սրբոյ Լուսաւորչեան եկեղեցւոյ Հայոց և ծայրագոյն տեսչութեան եկեղեցականաց նորին ըստ մաքուր խղճի մտացս և պատւոյս առանց իրիք աչառութեան և սեպհական ակնկալութեանց, ի բաց հերքելով յինէն զամենայն մախանս թշնամութեան և կամ զրպիսի և իցէ կապս մերձաւորութեան և բարեկամութեան ընտրել ի միջոյ հոգևորականաց հայրենի եկեղեցւոյ իմոյ զայնպիսի անձն, զոր և ըստ բարեմասնութեանց համձարոյն և խղճի մտացն առաւել ընդունակագոյն և արժանաւորագոյն համարիմ ես և յորմէ ակն ունիմ զի նա ի կատարումն պարտաւորութեանց իւրոց, զոր դնէ ի վերայ նորա այս վեհ աստիճան հոգևոր, հանգիստացուսցէ զինքն ջերմեռանդ պաշտօնեայ Աստուծոյ և հոգունակ տնօրէն բարօրութեան օգտի Եկեղեցւոյն Քրիստոսի և յանձն եղեալ հայրապետական իշխանութեան նորա բանաւոր հօտին Քրիստոսի: Իսկ եթէ այլազգ ընթացայ, յայնժամ իբրև անհոգ ումն օգտին եկեղեցւոյ և ճշմարիտ որդւոց այնորիկ, յորում կայանայ և սեպհական օգուտն իմ, ենթադրեմ զանձն մեղադրանաց եղբայրակցաց իմոց, իսկ ի հանդերձելումն՝ պատասխանատուութեան առաջի Աստուծոյ և ահեղ դատաստանի Նորա: Ի վախճան երդմանս վասն անաչառ ընտրութեան համբուրեմ զբանս և զխաչ Փրկչին իմոյ. ամէն»:

Երդուողները բոլորը ստորագրեցին իրանց անունները երդմնագրի վերայ:

Այսօր առաւօտեան 10 ժամին, Մայր Տաճարի մէջ Միածին Որդւոյ Էջմիածին Տեղի ս. սեղանի առաջ, բացուեցաւ համազգային ընտրողական ժողովը ի ներկայութեան քսան և երեք հոգևոր և ինն աշխարհական պատգամաւորների: Մակար արքեպիսկոպոսի սրտառուչ առեղծածութիւնը խորին տպաւորութիւն թողեց ունկնդիրների վրա: Նորին սրբազնութիւնը կարճ կերպով նկարագրեց վերջին չորս կաթուղիկոսութեան պատմութիւնը և առաջարկեց, համաձայն օրինաց, ընտրել չորս կաթողիկոսացուներ: Իւր կողմից համակերպուելով Տաճկահայոց ցանկութեան, Սրբազանն առաջարկեց ՆԵՐՍԷՍ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ, ԽՐԻՄԵԱՆԻՆ և ՄԵԼՔԻՍԵԴԵԿԻՆ որպէս արժանաւորագոյն ընտրելիներ: Այն առաջարկութիւնն միաձայն ընդունեցաւ մեծ ոգևորութեամբ: Չորրորդ ընտրելիի վերաբերութեամբ Նորին Սրբազնութիւնը առաջարկեց ընտրել Կ. Պօլսոյ ազգային ժողովից ցոյց տուած անձինքներից մինին, խնդրելով ընդ նմին, որ իւր անունը չը մտցնեն ընտրելիների ցուցակի մէջ: Ժողովը ընտրեց չորրորդ կաթողիկոսացու Երուսաղէմի Եսայի պատրիարքին: Ժամը 12-ին նիստը գոցուեցաւ: Վաղը կը կատարուի կաթուղիկոսի և նորա փոխանորդի ընտրութիւնը: Ժողովրդի խուռն բազմութիւնը, որ սպասում է ընտրութեանց հետևանքին, ոգևորութեամբ ընդունեց վերոյիչեալ չորս ընտրելիների անուանումը:

ՆԱՄԱԿ ՂՓՉԱՂԻՑ

—

Մայիսի 1-ին

Ալէքսանդրապոլից մօտաւորապէս 40 վերստ հեռաւորութեան վրա Հաւճու չընդակերտ մեհնատանի հովանաւորութեան տակ գտնվում է 30 տանից բաղկացած Ղփչաղ գիւղը, որից 2 վերստ ցած ձորի մէջ տարածված է 300 տանից բաղկացած Արթիկ գիւղը: Այս երկու հարևան գիւղերն էլ թէև զուտ լուսաւորչական են և պատկանում են հայ ազգութեան, բայց վաղ ժամանակվանից մինչև ցայսօր մի հողային վէճի պատճառով այնպէս սարսափելի թշնամութիւն է տիրապետել, որ մէկը աշխատում է միւսի արիւնը թափել և իր կեղտոտ վրէժխնդրութեան փափագը յագեցնել իր ազգակցի անմեղ արիւնով: Բայց չը մոռանանք ասել, որ այսպիսի կեղտոտ յարաբերութեանց մէջ գլխաւոր մեղաւորները արթիկցիք են, որոնք իրանց կուսարար և անբարիշտ բընաւորութեամբ միշտ պատճառներ գտնելով պատերազմներ են բաց անում ղփչաղցոց հետ: Աւելի ճիշդ, արթիկցիք խոկապէս այն քիւրդերի դերն են կատարում, որոնք Տաճկաստանում յարձակվում են հայ գիւղերի վրա և կողոպտում: 66 թուականներից մինչև ցայսօր ոչ մի անգամ հաշտութիւն և խաղաղութիւն չէ եղել այս երկու գիւղի մէջ: Ընթերցողին մի գաղափար տալու համար արթիկցոց յանդգնութեան մասին, շատ պատերազմներից առաջ բերենք հետևեալ սարսափելի դէպքը, որ տեղի ունեցաւ ներկայ գարնան ցանքի ժամանակ:

Արթիկցիք բռնութեամբ խլել էին ղփչաղցոց ձեռից նրանց սեփական վարելահողերը և մինչև վերջին տարիներս հազար ու մի անկարգութիւն անելով ցանում էին: Անցեալ տարի կառավարչապետ իշխան Գօնդուկով-Կորսակօվը երբ այցելում է և այս գիւղերին, մանրամասնաբար տեղեկանալով գործի եղելութեանը և արդարութիւնը պաշտպանելով՝ այդ հողերը յանձնում է ղփչաղցոց և հարկաւոր կարգադրութիւնները անում է, որ արթիկցիք այլ ևս ինքնագլուխ այդպիսի անկարգութիւն չանեն: Ըստ որի ղփչաղցիք իշխան Գօնդուկով-Կորսակովի վճռին (№ 2649) համաձայն սկսում են անցեալ աշնանը հերկել այդ հողերը, որ գարունքին սերմեն: Բայց արթիկցիք, այս տարի գարնան, ապրիլի 10-ին, ըստ իրանց կոպիտ և անվեհեր բնաւորութեան լծում են արօրները և կրկին մտնում են ղփչաղցոց ցելերի մէջ, վարում են ու սերմանում որպէս իրանց սեփականութիւն: Հետաքրքիր էր տեսնել թէ ապրիլի 10-ին վաղ առաւօտեան ինչպէս տանուտէրի գզիրը իր տիրոջ հրամանով յորդորում էր արթիկցիներին որ լծեն, գնան ղփչաղցոց արտերը վարեն: Ի հարկէ եթէ մի որ և իցէ չարագործութեան գլուխը գիւղի քահանան կամ տանուտէրը կանգնած եղաւ, կարծիք չը կայ որ նրա ետևից եկող հասարակութիւնը լեռներ էլ կարող է շուռ տալ, մանաւանդ եթէ գործի մէջ հացի խնդիր կայ:

Երբ արթիկցիք լծվում են դաշտերը և սկսում են բռնութեամբ վարել, ղփչաղցիք որպէս տկար և անզօր հասարակութիւն, տեսնելով որ իրանց սեփական ուժով չեն կարող կատաղի ամբոխին դիմադրել, խկոյն դիմում են Ալէքսանդրապոլ պ. գաւառապետին և օգնութիւն խնդրում: Գաւառապետը ապրիլի 11-ին ուղարկած է 5 ղազախի հետ իր օգնականին: Վերջինս հասնում է Ղփչաղ երեկոյեան հէնց այն ժամանակ, երբ արթիկցի երկրագործները վերադառնում էին տուն: Օգնականը երկուսին ձերբակալում է: Այս լուրը հասնում է Արթիկ թէ չէ, բոլոր գիւղացիք բահերով, մահակներով ամենայն կատաղութեամբ յարձակվում են ղփչաղցոց վրա, որոնք փախչում, մըտնում են տները և դռները կողպում: Օգնականը երբ կամենում էր իր պաշտօնը կատարել, խկոյն քարերով յարձակվում են սրա վրա, որ մտնում է վանքի պարսպի մէջ և դռները կողպել տալիս, իսկ ղազախներին հրամայում հըրացաններով հսկել պարսպի վրա, որ ներս չը թափվեն: Այս անցքը առանց արիւնհեղութեան վերջացաւ երեկոյեան ժամը 10-ին: Օգնականը տեսնելով որ իր կեանքը վտանգի մէջ է, այդ գիշեր ծածուկ գիր գրեց Ալէքսանդրապոլ և օգնութիւն խնդրեց: Գաւառապետը խկոյն 15 ղազախի հետ Առաքել ազին

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ՆԿԱՐԻՉՆԵՐ

IV.

Ռիեաբինին

—

Ես ապրում եմ 15-րդ գծում Միջին պրօսպեկտի վրա, օրական չորս անգամ շրջում եմ գետեզերքի մօտ, որտեղ կանգնում են օտար ազգի շոգենաւերը: Ես սիրում եմ այդ տեղը նրա խայտաբղէտութեան, նրա իրարանցումների և աղմկոտութեան համար, նոյնպէս այդ տեղը սիրում եմ և նրա համար, որովհետև նա ինձ շատ նիւթ է տուել:—Այստեղ նայելով բանւորների վրա, որոնք կրում են պարկեր, դարձնում են բեռնաբարձ մեքենաներ, քաշում են սայլակներ՝ բարձած զանազան իրեղէններով, այստեղ սովորեցի նկարել աշխատաւոր մարդուն:

Տուն էի գնում Դեդօվի, տեսարաննկարի (пейзажистъ) հետ. բարի և անմեղ արարած է, ինչպէս և ինքը բնութեան տեսարանը. նա սիրահարված է իր արուեստի վրա. ահա նրա համար գոյութիւն չունի կասկածանք ասած բանը. նա նկարում է այն ամեն բանը, ինչ որ տեսնում է —տեսա. գետ, կընկարի գետը, տեսա. ճահիճ բուսած կնիւնով, կը նկարի ճահիճը և կնիւնը. իսկ թէ ինչ բանի համար է նկարում նա այդ գետը, այդ ճահիճը, այդ մասին ամենևին չէ մտածում. կարծեմ նա կրթված մարդ է, գոնէ վերջացրել է ինժեներական կուրսը. ծառայութիւնը թողել է, լաւ է գոնէ, որ ժառանգութիւն է ստացել, որ և միջոց կարող է տալ նրան ապրելու առանց դըժվարութեան: Այժմ նա նկարում ու նկարում է.—ամառը նստած դաշտում կամ անտառում առաւօտից մինչև երեկոյ էթիւդներ է նկարում. ձմեռը առանց հանգստանալու նկարում է արևի մըտնելը, ելնելը, կէսօրը, անձրևի սկիզբը և վերջը, ձմեռներ, գարուններ և այլն: Նա ինժէներութիւնը մոռացած է և այդ մասին չէ ափսոսում. միայն երբ անցնում ենք նաւահանգստի մօտով, նա շատ անգամ ինձ բացատրում է շուգունէ, պողպատէ զանգուածների, մեքենաների մասերի և զանազան առարկաների նշանակութիւնը, որոնք շոգենաւերից եղերք են դուրս դրած:—

—Նայեցէք ինչպիսի ահագին կաթսայ են բերել, ասաց ինձ երէկ ձեռնափայտով խփելով սրաձայն կաթսայի վրա:

—Միթէ մեզ մօտ չեն կարողանում շինել այդ կաթսաները, հարցրի ես:

—Մեզանում ևս շինում են, միայն սակաւ, չէ բաւականացնում. անտանելի աշխատանք է դորա շինելը, հարկաւոր է այստեղ կարկատել, տեսնում էք, կապը հեռանում է, ահա այստեղ ևս ամրացնող բևեռները տեղերիցը շարժվում են. գիտէք թէ ինչպէս է այդ բանը շինվում. դրա շինելը դժոխային աշխատութիւն է.— մարդը նստում է կաթսայի մէջ և ներսից բևեռը բըռնում է ագցանով կուրծքի բոլոր ուժովը ընկնելով նրա վրա, իսկ դըսից վարպետը խփում է բևեռին մուրճով և տափարակեցնելով նրան, այդպէս գլխարկի (шляпка) ձև է տալիս. այդ ասելով նա ինձ ցոյց տուեց մէկ երկայն կարգ դուրս պրծած մեռաղէ շրջանակների վրա, որոնք գըծում էին կաթսայի կապի երկայնութեամբ:

—Դեդօվ, չէ որ այդ մի և նոյն է, որ կաթսայի մէջ նստած մարդու կուրծքին խփեն:

—Մի և նոյն է:—Մէկ անգամ փորձեցի մտնել կաթսայի մէջ, և չորս այդպիսի կապերից յետոյ հազիւ հազ դուրս եկայ նրա միջից, կուրծքս բոլորովին ջարդվեց. իսկ թէ դրանք (բանւորները) ինչպէս են սովորել, զարմանալի է, թէև իրաւ է որ ճանճերի նման մեռնում են. երկու տարի կարողանում են տանել այդ աշխատանքը և եթէ կենդանի են մնում, այնուհետև այլ ևս մէկ բանի պէտք չեն գալի. համեցէք ամբողջ օրը կուրծքի վրա տանել ահագին մուրճի հարուածները՝ այն ևս կաթսայի մէջ շնչարգել հատում, ճկված երեք մահաբեր կորստեան տակ: Ձմեռը երկաթը սառում է, ցուրտ է լինում, իսկ բանւորը պառկում է կամ նստում այդ սառած երկաթի վրա. ահա տեսնում էք այն կարմիր և նեղ կաթսան, նրա մէջ նստել չէ կարելի, պէտք է պառկել կողքի վրա և կուրծքը դէմ դնել: Խլուկների (глухарь) այդ աշխատութիւնը անտանելի է:

—Ինչպէս թէ խլուկ:

—Այո, խլուկ. բանւորները այդ աշխատութիւնը կատարողներին խլուկ անուն են տալի, որովհետև նրանք մուրճի հարուածների ուժգին ձայնից շատ անգամ խլանում են: Ի՞նչ էք կարծում, նրանք այդ անտանելի աշխատութեան համար որքան փող են ստանում.— ամենաչնչին գրոշ. որովհետև այդ գործի համար ոչ հմտութիւն և ոչ ճարտարութիւն է պահանջվում, այլ միայն միս...: Ա՛խ, եթէ իմանայիր ինչ ծանր տպաւորութիւն են թողնում այդ գործարանները, Ռիեաբինին, մարդու վրա. ես շատ ուրախ եմ, որ այդ գործարաններից հեռացայ ընդ միշտ: Սկզբում շատ ծանր էր ինձ համար, երբ նայում էի նրանց մէջ գտնված բանւորների տանջանքների վրա...: Ինչ կասեմ, գործ ունենալ բնութեան հետ, նա ոչ ոքի չէ անպատւում և նրան ես չը պէտք է անպատւել, ինչպէս մենք նկարիչներս ենք անում, գործածելով նրան մեր շահասիրական նպատակի համար... Նայեցէք, նայեցէք, ինչ գեղեցիկ մոխրագոյն տոն (тонъ) է, յանկարծ ինքն իրեն ընդհատելով ցոյց տուեց երկնքի վրա մէկ ամպիկն. ահա այնտեղ ցած փոք-

օգնութեան է ուղարկում: Բայց մինչև Ալէքսանդրապոլից օգնութիւն գալը, արթիկցիք առաւօտեան ապրիլի 12-ին դարձեալ սկսեցին վարել: Օգնականը բաց արեց պարսպի դռները, իր 5 ձիաւոր զօրքով մի անգամ էլ կամեցաւ գիւղացիներին քշել արտերից: Բայց այս անգամ արթիկցիք աւելի կատաղութեամբ յարձակվեցին օգնականի և նրա ղազախների վրա: Օգնականը հազիւ կարողացաւ երկու հրաձան արձակել: Ամբոխը առանց ուշադրութիւն դարձնելու հրացանների դռոցին, իր անկարգութիւններն շարունակեց. օգնականն գնաց կրկին վանքի պարսպի մէջ: Այս երկրորդ դէպքից յետոյ 15 ղազախով օգնութեան հասաւ Առաքէլ աղէն հէնց այն ժամանակ, երբ արթիկցիներից մեծ մասը երեկոյեան վերադարձել էին տուն: Առաքել աղան և օգնականը իրանց 20 զօրքով յարմար ժամանակ գտնելով յարձակվում են մնացած արթիկցիների վրա, փախցնում են դաշտերից, խլում են եզներ, գոմէշներ և ձերբակալելով մի քանի գլխաւոր խառնակիչներին քշում են ուղղակի Ալէքսանդրապոլ, որտեղ բանտարկվում են 5 հոգի: Այս բոլոր անցքերից յետոյ արթիկցիք դարձեալ միւս առաւօտեան լցվում են դաշտերը և վարում: Թէ այսպէս և թէ այնպէս, գաւառապետը մեծ ուժ գործ դնելով սանձահարեց առ այժմ արթիկցւոց և ղփչաղցւոց իրաւունք տուեց տիրապետել հողերին: Այս բոպէիս ղփչաղցիք թափված են Երևան և մանրամասնաբար բողոքեցին Նահանգապետին: Պ. Նահանգապետը արդարութիւնը պաշտպանելով, գրեց Ալէքսանդրապոլ գաւառապետին որ իշխան Դոնդուկով-Կորսակովի վճռի համաձայն հողերը յանձնել ղփչաղցւոց և խիստ հսկողութիւն անել որ անհնազանդները անկարգութիւն չանեն:

Վերջապէս արթիկցիք իրանց կոպիտ անխելութիւնը ծայրահեղութեան հասցրին և շատ հաւանական է, որ մի խոշոր արիւնհեղութիւն կը լինի, եթէ իշխանութիւնը խիստ հսկողութիւն չանէ, չը պատժէ գլխաւոր խառնակիչներին և վերջնականապէս մի խիստ վճիռ չը տայ այս հողերի վերաբերութեամբ: Եթէ այժմէն հարկաւոր կարգադրութիւններ չը լինեն, շուտով կը գայ հունձը և արթիկցիք աւելի սարսափելի անկարգութիւն պիտի անեն: Գործը աւելի կատաղի կերպարանք ստացաւ մանաւանդ այն պատճառով, որ ղփչաղցիք արտերը ցել էին արել, արթիկցիք վարեցին և սերմեցին: Շատ լաւ. եկաւ հնձի ժամանակը, ո՞վ պիտի հնձի, քանի որ մի և նոյն հողի մէջ մէկի սերմն է, միւսի աշխատանքը: Շատ լաւ կը լինի, եթէ իշխանութիւնը հնձի ժամանակ ղազախներ դնի Արթիկում, եթէ ոչ մեծ անկարգութիւն կարող է լինել:

Շիրակեցի

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

—

Մայիսի 2-ին

Մայիսի մէկը սև օր էր Երևանի և նրա շրջակայ գիւղերի համար, որովհետև մի անակնկալ սարսափելի ցուրտ բոլոր այգիները ոչնչացրեց մի գիշերվայ մէջ: Հազարաւոր մարդիկ իրանց միակ յոյսը դրել էին այդ այգիների վրա, որոնցից սպասում էին ամբողջ տարեկան ապրուստը: Այդ խեղճ այգետէրերը շատերը պարտք առնելով գարնան գլուխ ծախսել էին այգիների վրա այն յուսով, որ պտղաբերութեան ժամանակ պարտքերն էլ կը տան, և իրանց բոլոր ցաւերն էլ կը հոգան, բայց այսօր ցրտահարված այգիները ոչնչացրին այդ թշուառների փայլուն յոյսերը: Աւելի կարեկցութեան արժանի են այն աղքատ այգետէրերը, որոնք բացի այգուց էլ ուրիշ ոչ մի յոյս և ապաւէն չունեն:

Քաղաքագլխի ընտրութեան հարցը ամենաջերմ վիճաբանութեան առարկայ է դառել: Ամբողջ Երևանը մի քանի կուսակցութեան է բաժանված, և իւրաքանչիւր կուսակցութիւն՝ ջ ո ւ ր ը ի ր ծ ա ռ ի տ ա կ ն է ք ա շ ո ւ մ: Անկարելի է նկարագրել այն բազմաթիւ և սարսափելի աղմկալից ժողովները, նրանց տաք վիճաբանութիւնները, որոնք մի քանի անգամ տեղի ունեցան և քանդվեցան և ոչինչ բարի հետևանք դուրս չեկաւ: Վերջին ժողովում ընտրվեցան իրաւասուներ, բայց այժմ այդ ընտրութիւնը անվաւեր համարելով, նորից ընտրութիւն պէտք է լինի. բայց ես կասկածում եմ որ այս նոր ընտրութիւնն էլ մի ուրիշ կուսակցութիւն խանգարէ և անվաւեր համարէ:

Ինչպէս ամեն տեղ, այնպէս էլ Երևանում կարդացին ծխական դպրոցների վերաբերութեամբ հրատարակված կանոնադրութիւնը: Այս կանոնադրութիւնը հրատարակվելուց յետոյ, Երևան եկաւ պ. Եանովսկին և այցելեց բոլոր ռուս և հայ դպրոցները:

Կաթողիկոսական հարցի վերաբերութեամբ ս. Էջմիածնում նոյնպէս գիշեր ցերեկ գործում են և խորհրդաւոր ժողովներ անում, միաբաններին կուսակցութեան բաժանում և, ինչպէս լսվում է, արկարների վրա ճնշում գործ դնում: Բայց ես ամենաճիշդ տեղեկութիւն ունեմ, որ ամբողջ միաբանութիւնը ամենաջերմ փափագանօք սպասում է Ներսէսին տեսնել կաթողիկոսական գահի վրա: Այսպէս է և ամբողջ Երևանի ժողովրդի ցանկութիւնը:

Բ. Ե.

ՆԱՄԱԿ ԱՐԴՈՒԻՆԻՑ

—

Մայիսի 4-ին

Արդուին քաղաքը հիմնված է մի ընդարձակ զառիվերի վրա, որի ստորոտը ռոգվում է Ճորոխ գետով, իսկ բարձունքը կազմում են ռուս-թիւրքական սահմանագիծը: Իր այդ դրքի շնորհիւ շատ զարմանալի կլիմա ունի քաղաքը: Ստորին արուարձանները, որոնք ընդհանուր առմամբ կոչվում են Կորկուլ, վայելում են արդէն ամառային եղանակը: Միջին թաղերը դեռ նոր են մտել գարնան շրջանի մէջ. երկիրը նոր է սկսել կանաչել, ծառերը դեռ ծաղիկներ չունեն, կատարեալ մատաղ գարուն է: Իսկ այս երկու երևոյթի հակառակ քաղաքի վերին մասը դեռ չէ զարթել ձմեռնային քնից: Այստեղ առհասարակ դեռ գարունը չէ վերջացել այն ժամանակ, երբ Կորկուլում արդէն աշնանային եղանակ է սկսված լինում:

Ինչպէս որ երեք գօտիների մէջ ամենից առողջարարը «բարեխառն» է, այդպէս էլ այս երեք զանազան օդաբաժինների մէջ ամենալաւը և առողջարարը Արդուինի միջին թաղերի կլիման է, որտեղ է խմբված և ազգաբնակութեան ստուար մեծամասնութիւնը:

Արդուին քաղաքը իր տարօրինակ կլիմայի մի պատկերը ներկայացրեց այս ամսի սկզբին: Ամենքս, մանաւանդ նրանք, որոնք պատրաստված էին վաղուց այդ պայծառ օրը առանձին հրճուանօք և զբօսանքով տօնելու, մեծ տհաճութեամբ տեսան, որ այդ օրը, մայիսի մէկին, Արդուինի երկինքը մութ ամպերով է ծածկված: Ժամը առաւօտեան 9 էր, երբ այդ սև թուխպերը իրանց թանձր գոգերը բացին և «երկիրը» նախ բարակ անձրևով ողողելուց յետոյ բարդ բարդ ձիւնակոյտեր սկսան սփռել Արդուինի մակերևոյթի վրա: Քաղաքի վերին մասը դեռ ևս կրում է այդ անժամանակ եկած հիւրին իր վրա: Մայիսի մէկը այդ կերպով ձիւնելուց յետոյ, երկրորդ օրն էլ նմանապէս այդ տեսարանը պարզվեցաւ, դարձեալ ձիւն: Հազիւ երրորդ օրը, այսինքն երէկ, շողափայլ արեգը կանգնեցաւ հորիզոնի վրա և իր մեղմ ու կենդանացուցիչ ճառագայթները սկսեց տարածել քաղաքի վրա:

Այստեղ վարուցանքը արդէն կատարված է: Քաղաքի վերին մասը միայն դեռ չէ վերջացուցած: Այս տարի առատ ցանք կայ ամբողջ Արդուինի գաւառում: Արդանուջի վիճակը նախկին տարիներին համեմատելով եռապատիկը և գուցէ առաւել ևս, ծխախոտի սերմ է տնկած: Ժողովուրդը մեծ խնամքով մշակում է այդ արդիւնաբեր տունկը: Բայց մի դժուարութիւն կայ այդ խնդրում, այն է, որ ժողովուրդը բոլորովին, կարող ենք ասել, անծանօթ է ծխախոտի մասին ակցիզային վարչութեան օրէնքներին և դա շատ անհաճոյ դէպքերի պատճառ կը լինի ապագայում:

Առաքել Սարուխանեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Ղարս, ապրիլի 10-ին

Պատուական լրագրոյդ տարւոյս № 42-ում Ղըլչախչախից գրված «Շիրակեցի» ստորագրութեամբ նամակում ի միջի այլոց ասված են հետևեալքն. «Չորս տարի է, որ Ղարսի թեմից բաժանել են Շիրակը, և ունի իր առանձին վարչութիւնը, որ մինչև այժմս բարեխղճաբար վարել է բոլոր գործերը, և լաւ բարեկարգել է վիճակը, բայց միշտ և ամեն ժամանակ տարէնը երկու անգամ Ղարսի առաջնորդ հայր Ազնաւնեանցը այցելում է Շիրակի վիճակը թէ Շիրակունու օրով և թէ ներկայ վարչութեան օրով, և գիւղերի մէջ գտնված առձեռն պատրաստի դրամները՝ թէ գործակալների և թէ երեցփոխանների և կամ ծխատէր քահանայից մօտ եղածները առնելով տանում է. յետոյ գալիս է Հռոմսի վարչութեան գործակալը, նա ևս պահանջում է թէ աթոռահաս և թէ ամեն տեսակ աթոռապատական նուէրները... և այլն»:

Անուանել պ. Նամակագրին գործերին իբրև խպառ անտեղեակ անձ, անճիշտ կը լինէր, որովհետև յայտնի երևում է, որ հանգամանքներին փոքր ինչ ծանօթ է, իսկ իր անձնաւորութիւնն էլ մեզ քաջածանօթ, այլ նա յատուկ դիտաւորութեամբ և յայտնի նպատակով կամեցել է Ղարսի առաջնորդ հայր Ազնաւնեանցին զրպարտել անխնայօրէն: Այդ պատճառով ճշմարտութիւնը երևան հանելու համար, ես պարտաւոր եմ, գործերին իբրև ամենամօտիկ անձը, հերքել պարոնի վերադրեալ զրպարտութիւնները ի միամտութիւն միամիտ ընթերցողներին:

1. Շիրակը Ղարսի թեմից բաժանված չէ և առանձին վարչութիւն չունի: Շիրակայ 34 գիւղերը մօտ չորս տարի է բաժանվել են արդարև Ղարսից ոչ թէ վարչական կերպով, այլ միայն դրամական գործերով: Շիրակի առաջնորդութիւնը վարել է և վարում է ցարդ էլ Ղարսի առաջնորդը՝ միայն ս. սինոդը առել է Ղարսի առաջնորդից այդ 34 գիւղօրէից դրամական հասոյթների (առաջ Ղարսի առաջնորդարանին էր պատկանում) հաւաքչութեան պաշտօնը և յանձնել մի ուրիշ գործակալի, որ հաւաքէ և ուղարկէ ուղղակի ս. Էջմիածին: Շիրակը չունի առանձին վարչութիւն, այսինքն, նրա թեմական առաջնորդական գործերը չեն կառավարվում մի առանձին վարչութեամբ, այլ միշտ և ցայսօր կառավարվել են Ղարսի առաջնորդի միջոցաւ, ինչպէս ասացինք: Թէև Շիրակի գործակալութեան կողմից յաճախակի ինքնակոչ կերպով և յայտնի նպատակներով վարչական գործերում միջամտութիւն պատահել է, որոց մասին արդէն տեղեկութիւններ տրված են սինոդին:

2. Ճշմարիտ է, որ հայր Ազնաւնեանցը սովորութիւն ունի յաճախ իր թեմում այցելելու, գրեթէ տարէնը երկու անգամ, ըստ պարոն Շիրակեցւոյն, բայց Շիրակի 34 գիւղերում 81 թւից յետոյ, չորս տարվայ միջոցում, նրա այցելութիւնները նուազված են ծախուց անբաւականութեան պատճառաւ: Նա վերջին չորս տարում Շիրակում այցելել է միայն երեք անգամ, այն էլ գլխաւոր և մի քանի հարկաւոր գիւղերում եկեղեցական և ուսումնարանական գործերի կարգադրութեանց համար: Առաջին երկու այցելութեանց միջոցին, մինչդեռ ս. սինոդի կարգադրութեամբ Շիրակի արդիւնքները ուրիշի յանձնվել էին հաւաքելու, Ս. Ազնաւնեանցը ոչ ոքից ոչ մի կոպէկ չէ ստացել՝ ոչ գործակալներից, ոչ ծխատէր քահանաներից, ոչ երեցփոխաններից և ոչ այլ ոքից. եթէ կայ օրինակ, թող հաճին ցուցանել ինքեանք: Իսկ վերջին երրորդ այցելութիւնում, որ պատահել է

րիկ ամպի տակ, օհ, սքանչելի է, կանաչագոյն ըստուերով. եթէ այդպէս, ինչպէս կայ, նկարես, չեն հաւատալ, անկարելի է, չեն հաւատալ. իրաւ չէ՞, որ հիանալի է:

Ես յայտնեցի իմ հաւանութիւնը, թէև ճըշմարիտը խոստովանած ես սքանչանալու ոչինչ չէի տեսնում Պետերբուրգի երկնքի մէկ կտոր կեղտոտ կանաչագոյն ամպի մէջ. ընդհատեցի Դեդովին, որ սկսել էր սքանչանալ մէկ այլ նոր գոյնիկով, մէկ այլ կտոր ամպի մօտ:

—Ասացէք խնդրեմ, ո՞րտեղ կարելի է տեսնել այդպիսի մէկ խլուկի:

—Գնանք միասին գործարան, ես այնտեղ ձեզ ցոյց կը տամ ամեն տեսակը դրանցից. եթէ կը ցանկանաք գնանք հէնց վաղը, ինչ է, չը լինի խելքներդ փչեց նկարելու խլուկին. Թողէք, չարժէ. միթէ մէկ ուրիշ աւելի ուրախալի բան չը կայ, որ խլուկին էք կամենում նկարել. իսկ գործարան գնալ եթէ կամենում էք, նոյն իսկ վաղը կարելի է:

Այսօր գնացինք գործարան և բոլոր նրանց մէջ եղած առարկաները լաւ դիտեցինք. տեսանք խլուկին, նա նստած էր կաթսայի անկիւնում կծկված և կուրծքը դէմ էր տուել մուրճի հարուածներին. ես դիտեցի նրան կէս ժամ. մուրճը այդքան ժամանակում հարիւր անգամ իջաւ և բարձրացաւ, իսկ խլուկը կծիկ կծիկ էր անում: Ես նրան կը նկարեմ:

V.

Դ ե դ ո վ

Րեաբինին այնպիսի մէկ խնդրութիւն է մտածել, որ մինչև անգամ մնացել եմ մոլորված թէ ինչ անուն տալ դրան:

Երրորդ օրը տարայ նրան մետաղի գործարանը. ամբողջ օրը անցրինք այնտեղ, ուշադրութեամբ դիտեցինք այնտեղ եղած բոլոր առարկաները. այդ ժամանակ ես նրան բացատրեցի գործարանի բոլոր արտադրութիւնները (զարմանալի բան է՝ իմ արհեստից շատ բան արդէն մոռացած եմ). բոլորից յետոյ նրան տարայ գործարանի կաթսայ շինելու մասը, այդ ժամանակ աշխատում էին մէկ ահագին կաթսայի վրա. Րեաբինինը մտաւ կաթսայի մէջ և այնտեղ կէս ժամ նայում էր թէ ինչպէս բանւորը ագցանով բռնում է բեւեռները. կաթսայի միջից դուրս եկաւ բոլորովին գունատ և յուզված. տուն վերադարձին, ճանապարհին ամբողջ ժամանակ նա լուռ էր: Այսօր ինձ յայտնեց թէ արդէն սկսել է նկարել բանւոր-խլուկին: Ինչ օտարոտի գաղափար. ինչ բանաստեղծութիւն կայ կեղտի մէջ. այստեղ կարող եմ ասել այն, ինչ որ չէի ասել բոլորի առաջ. ըստ իս ռամկական տարրը մացնել արուեստի մէջ, մի և նոյն է թէ այլանդակել արուեստը: Ում և ինչ բանի պէտք են Րեպինի «Բուրլակները». իրաւ է նրանք նկարված են ճարտարութեամբ, դրա դէմ ոչինչ չունեմ ասելու, դրանցից առաւել ոչինչ արժանաւորութիւն չունեն նրանք. նրանց մէջ չէ տեսնվում ոչ գեղեցկութիւն, ոչ ներդաշնակութիւն և ոչ չքնաղութիւն. չէ որ արուեստը նրա համար է որպէս զի բնութեան մէջ եղած չքնաղութիւնը դուրս բերել:

Այս ինչ կասեմ այդ յատկութեանց վերաբերմամբ իմ նկարներում. մէկ քանի օրից յետոյ կը վերջացնեմ իմ հանդարտիկ «Մայիսեան առաւօտը». հազիւ ծածանվում է ջուրը լճակի մէջ. ուռիները նրա վրա տարածել են իրանց ճիւղերը. արեգակը նոր սկսում է ծագել. նուրբ փետրանման ամպիկները ներկված են վարդագոյն. կանացի ստուերը ափի զառիվերից ցած է իջնում դոյլը ձեռքին ջուր տանելու՝ խրտնեցնելով բադերին: Ահա այն բոլորը ինչ որ կայ նկարի վրա. կարծեմ շատ պարզ է, բայց մի և նոյն ժամանակ որքան բանաստեղծութիւն կայ այդտեղ. ահա քեզ արուեստ, որը տրամադրում է մարդու դէպի մեղմ, հեզիկ մտախոհութիւն և ամոքում է հոգին: Իսկ Րեաբինինի «խլուկը» չէ կարող ներգործել ոչ ոքի վրա, որովհետև իւրաքանչիւր ոք պէտք է աշխատի խուսափել նրանից հեռու, որպէս զի նրա զզվելի ցնցոտիները և սևացած դէմքը չը ծակծկեն նայողի աչքերը: Զարմանալի բան է, երաժշտութեան մէջ չէ թոյլատրվում ականջը ծակող տհաճ ձայներ, ինչո՞ւ մի և նոյն բանը թոյլատրվի նկարչութեան մէջ. ինչու պէտք է ներսի դուրս բերել նկարչութեան մէջ բոլորովին անճոռնի, յետ մղող պատկերներ: Այդ բանի մասին հարկաւոր է խօսել Լ.—ի հետ, նա դրա վրա յօդուած կը գրի և ի դէպ Րեաբինինին մէկ լաւ կուտացնի. նրան արժան է:

VI

Ր ե ա բ ի ն ի ն.

Երկու շաբաթ է որ ճեմարան չեմ գնում, տանը նստած նկարում եմ. պարապմունքը բոլորովին տանջել է ինձ, թէև յաջող է առաջ գնում. հարկաւոր է ասել ոչ թ է և, այլ մ ա ն ա ւ ա ն դ ինձ տանջել է, որովհետև յաջող է առաջ գնում: Որքան աշխատութիւնս իր վախճանին է մօտենում, այնքան զարհուրելի է թւում նա ինձ. և ես կարծում եմ որ այդ կը լինի իմ վերջին նկարը: Ահա նա (բանւորը) նստած է իմ առաջ կաթսայի մութ անկիւնում կծկված երեք մահարեր կորատեան տակ, հագնված ցնցոտիներով, շնչասպառ յոգնածութիւնից. Նորան անկարելի էր տեսնել եթէ բևեռների համար բացած ծակերը չը լինէին. թափանցած լոյսի շրջանակները ընկնելով նրա հանդերձին և երեսին փայլում են ոսկեգոյն բծերով նրա ցնցոտիների, խառնված և ծխից սևացած մօրուքի և մազերի, կապտակարմրագոյն երեսի վրա, որի վրայից հոսում է քրտինքը, ջղոտ և վաստակած ձեռքերի և յոգնած լայն ու ներս ընկած կուրծքի վրա: Անդադար կրկնվող սարսափելի հարուածը ընկնելով կաթսայի վրա՝ ստիպում

1883 թուի վերջերում, նա ստացել է ճշմարիտ Շիրակի մի քանի գիւղերից փող հետեւեալ պատճառով։

Ս. սինօդը իր 1883 ամի փետրվար 28 ամսաթւով և № 744 հրամանագրութեամբ գրում է սրբազան Աղուամեանցին հետեւեալը. «Ըստ հրամանի Նորին Կայսերական Մեծութեան հրամայեցին պատրաստել գերկուս տպագրեալ և ժապաւինեալ տոմարս ընդ հրամանի սինօդին առաքել առ գերապատուութիւն ձեր, պատուիրելով ձեզ գրել ի միում զմուտս և զծախս վիճակային արդեանց, այն է, զպսակահարկս, զհոգեբաժինս, զպտղադրամս, զիւղադրամս և զայլ այսպիսիս, և ի միւսումն զմուտս և զծախս ստացուածական արդեանց և այլն»։ Ստորագրել են՝ անդամ սինօդի Երեմիա եպիսկոպոս, ատենադպիր Ս. Թաղիանոսեան, հաշուապահ Գ. Ջանիբէգեան։

Բայց սրբազան Աղուամեանցը սինօդի սոյն գրութեան մէջ գործածուած «վիճակային» բառը անորոշ գտնելով, սխալանց մէջ չընկնելու համար, իր 1883 ամի ապրիլ 8 ամսաթիւ և № 64 գրութեամբ դիմելով առ ս. սինօդն ի միջի այլոց հարցնում է. «Արդեօք վիճակային ասելով, զամբողջ առաջնորդական վիճակն մեր պարտ է հասկանալ, այսինքն, համօրէն Շիրակ գաւառի 34 գիւղօրէիւքն, որոց զարդիւնս ևս մեզ պարտ է ընտանալ և արձանագրել ի ժապաւինեալ մատենին, թէ արտաքոյ այնոցիկ 34 գիւղօրէիցն և այլն»։

Առ այս ս. սինօդն իր նոյն տարւայ օգոստոս 20 ամսաթւով և № 2728 գրութեամբ յայտնում է սրբազան Աղուամեանին՝

«Առ յայտարարութիւն ձեր յ8ն Ապրիլի ամսոյս համարաւ 64, հաշուարարական մասն սինօդի սրբոյ Էջմիածնի, ըստ պատուիրանի տեարց անդամոց իւրոց տայ գիտել ձեզ, թէ ի ժապաւինեալ վիճակային տումարի պարտիք ճշտութեամբ և անթերի գրել զարդիւնս ամբողջ նորանուաճ 34 գիւղօրէից Շիրակայ և այլոց քաղաքաց և գիւղօրէից, որք գտանին ընդ առաջնորդութեամբ ձերով, որոշ որոշ յօդուածով, այն է՝ պսակաց, հոգեբաժնից, պտղադրամոց և այլոց սովորական տրոց վիճակայնոյդ և ի նոյն տումարի ի միւս յէջս գրելով զամսական ռոճիկն ձեր յամսոյ ամիս ունիք բառնալ ի նոյն գումարոց ստորագրելով ի ներքոյ յօդուածոյն ծախուց և այլն». ստորագրել են անդամ սինօդի Երեմիա եպիսկոպոս, պաշտօնակատար հաշուապահի Յ...։

Սոյն երկուքին պաշտօնական գրութեանց հրահանգութեամբը ահա սրբազան Աղուամեանցը իր երբորդ այցելութեան մէջ ստացել է Շիրակի 34 գիւղերի մի քանի տեղերից, ինչպէս վերը ասվեցաւ 94 րուբլի, ամենքին յայտնելով նախապէս ս. սինօդի կարգադրութիւնք և իւրաքանչիւրին տալով մի մի ստացագիր իր ստորագրութեամբ։

Բայց այս միջոցին դարձեալ հասնում է սրբազան Աղուամեանցին սինօդից հետեւեալ գրութիւնն, գրեալ ի 21-ին հոկտեմբերի 1883 ամի համարաւ 3384.

«Ի լրումն առաջադրութեան սինօդի ի 20-ն օգոստոսի այսր ամի № 2723, հաշուարարական մասն սինօդի սրբոյ Էջմիածնի ըստ հրամանի տեարց անդամոց իւրոց ծանուցանէ գերապատուութեան ձերում թէ՝ թէև ի վերոգրեալ առաջադրութեան ընդարձակեալ է ձեզ իրաւունս գրելոյ ի ժապաւինեալ մատենի զարդիւնս գիւղօրէից Շիրակայ, այլ սակայն յառաջացեալ է սյն ի սխալանաց գործավարի և այլն». ստորագրել են՝ անդամ սինօդի Երեմիա եպիսկոպոս, ատենադպիր ս. Թաղիանոսեան, հաշուապահ Գ. Ջանիբէգեան։

Այս արգելական գրութիւնից յետոյ, սրբազան Աղուամեանցը ձեռնամուխ չէ եղել լինաւ Շիրակայ 34 գիւղերի արդիւնքներում։ Իսկ Շիրակի դըրամահաւաք գործակալութիւնը չը նայելով, որ սինօդի նախկին երկու գրութիւնք յայտնվել էին իրան պաշտօնապէս ս. Աղուամեանցի կողմից, որոնց զօրութեամբ ինքը (Աղուամեանցը) ստացել էր գիւղացիներից վերոգրեալ փողերը, և որը պէտք է անպատճառ իր հաշւում ցուցանէր ս. սինօդին, չընդունելով, կրկին անգամ ստացաւ ժողովրդից այդ փողերը, առ ոտն կոխելով ս. սինօդի կարգադրութիւնքը և մի առաջնորդ եպիսկոպոսի թոյլատրութիւնք օրինակատարութեանց համար։ Այս է, կարծեմ, առաւել անհեթեթ և անպատշաճ, որ լաւ տպաւորութիւն չէ թողնում ի հարկէ ժողովրդի վրա։ Այն ինչ այդ գործակալութիւնը ս. Աղուամեանին վերաբերեալ ժողովրդից ապօրինի կերպով յաճախ պսակադրամ և այլ արդիւնքները ստացել է. բայց սրբազան Աղուամեանցը միննոյններից կրկին փող չէ վերցրել, այլ թոյլատրել է օրինակատարութիւնք։

Քարտուղար առաջնորդարանին Կարուց խաչատուր Դարբինեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Ստացանք հետեւեալ հեռագիրը Էջմիածնից։ «Ներսէս նորից հրաժարական ուղարկեց։ Ժողովը միաձայն մերժեց այդ հրաժարականը։ Ներսէս յայտնված է կաթողիկոսացու 27 ձայների բաղմութեամբ, կանդիդատ Մելքիսեդէկ 19 ձայնով։»

—

Ստացանք Էջմիածնից հետեւեալ հեռագիրը։ «Ներսէսի հրաժարականը մերժված է։ Նա ընտրված է 27 ձայնով։ Այնուհետև Խրիմեան ստանում է 13 ձայն։ Մուրադեան ստանում է 19 ձայն, իսկ Եսայի 9 ձայն։ Քուէարկութիւնից յետոյ նկատվում է սաստիկ հիացումն Ներսէսի ընտրութեան առիթով։ Հարիւրաւոր հեռագիրներ ուղարկվեցան Ներսէսին ընտրութեան մասին լուրը հաղորդելու։ Հայոց պատգամաւորները Ռուսաստանի, Պարսկաստանի, Հնդկաստանի, Սինօդը, եպիսկոպոսներ և այլն, բոլորը ուղարկել են Ներսէսին շնորհաւորական հեռագիրներ։»

—

Երէկ, մայիսի 11-ին, առաւօտեան ժամը $10^1/_2$-ին Էջմիածնից ստացանք հետեւեալ հեռագիրը. «Մակար արքեպիսկոպոսին ուղարկված հեռագրով Ներսէս պատրիարքը վերջնականապէս հրաժարվում է կաթողիկոսական աթոռից»։

—

«Новое Обозрѣніе» լրագրի մէջ կարդում ենք. «Թիֆլիսը դեռ ևս չէ մոռացել, ի հարկէ, խելագար Քէփինովի կայքի յափշտակութեան գործը։ Այդ գործը շատ հետաքրքրում էր թէ մեր դատարաններին և թէ հասարակութեանը։ Իրաւաբանները չէին կարողանում մի օրէնք գտնել, որով նախատեսված լինէր դատի ենթակայ գործը, և նրանցից իւրաքանչիւրը առաջարկում էր իր կարծիքը—մէկը խաբէութիւն, միւսը աւազակութիւն, կամ ուրիշ բան. հասարակութիւնը հետաքրքրված էր այդ գործով այն պատճառով, որ դատվում էին բոլորը ծանօթ մարդիկ՝ փաճառական Ղալամքարով, իշխան Արղութինսկին, Մամիկօնով և ուրիշները։ Պալասան, որպէս յայտնի է, Սիբիր աքսորի դատապարտեց նրանց։ Այժմ, Պետերբուրգից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, սենատը ոչնչացրեց այդ վճիռը, որի պատճառը դեռ ևս յայտնի չէ»։

—

«Русскій Курьеръ» լրագիրը հաղորդում է, որ պետական կայքերի մինիստր Օստրովսկին նորերումս մի առաջադրութիւն արեց, որի մէջ անհրաժեշտ է համարում մեծ ուշադրութիւն դարձնել նաւթային արդիւնաբերութեան վրա Կովկասում։ Նորերս Կովկաս պտըտելով, պ. Օստրովսկին կարողացաւ անձամբ համոզվել, որ մեր նաւթային հարստութիւնները ամենաաւազակաբար են մշակվում։ Թէ մասնաւոր նաւթարդիւնաբերողների և թէ ամբողջ երկրի համար այդ մեծասատու ճըգնաժամի առաջն առնելու նպատակով, պետական կայքերի մինիստրը անհրաժեշտ է համարում կառավարութեան միջամտութիւնը այդ գործում»։

—

«Temps» լրագիրը հաղորդում է, որ կոմս Պալէնի նախագահութեամբ հրէական հարցի վերաբերեալ կազմված յանձնաժողովը, որը զբաղված է Ռուսաստանում հրէաների մասին զանազան ժամանակներում հրատարակված օրէնքների դասաւորութեամբ և քննութեամբ, մի քանի դըժուարութիւնների է հանդիպում, որովհետև այդ օրէնքները յաճախ միմեանց հակասում են։ Սակայն լրացուցիչ յանձնաժողովը հաւաքում է բոլոր պաշտօնական տեղեկութիւնները, որոնք վերաբերում են հրէաների քաղաքական դրութեանը Գերմանիայում և Աւստրիայում։ «Temps» լրագիրը ասում է, որ լուր է տարածված, իբր թէ կոմս Պալէն, ռուսաց կառավարութեան կարգադրութեամբ պատրաստվում է առաջարկել մի նախագիծ, որով ջնջվում են հրէաների դէմ կոմս Իգնատիեվի հրատարակած կանոնների չորս կէտերը։ Այդ չորս կէտերով, հրէաներին արգելված է հողեր գնել և վարձել, բնակվել գիւղերում և այլն»։

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները յայտնել էին և մենք ևս մեր լրագրում արտատպել էինք, որ պ. Ադամեանը հրաժարական ներկայացումն է տալու Պետերբուրգում «Ոճրագործի ընտանիքը» պիէսայի մէջ Կօրրադօի դերը խաղալով։ Այժմ «Новости» լրագրի մէջ տպվեցաւ պ. Զոյկօի մի բաւական ընդարձակ րեցենզիան պ. Ադամեանի խաղի մասին։ Պ. Զոյկօն մեծ գովասանքով խօսելով պ. Ադամեանի խաղի մասին, վերջաբանութեան մէջ ասում է. «Պ. Ադամեանը մեծ յաջողութիւն ունէր Կօրրադօի դերում։ Պ. Ադամեանը, որպէս մենք լսեցինք, ամառը գնալու է գնում և աշնանը դիտաւորութիւն ունի թագաւորական բեմի վրա խաղալ ռուսերէն լեզուով։ Ալէքսանդրեան բեմի համար նա կատարեալ զարդ կը լինի. մանաւանդ որ վօրեղ դրամատիկական դերերի համար մենք չունենք այժմ մի փոքր տաղանդաւոր դերասան, իսկ պ. Ադամեանը, իր տաղանդի չափերով, պատկանում է այնպիսի դերասանների խմբին, որոնք սակաւ են մինչև անգամ և Եւրոպայում։»

—

Երեւանից մեզ գրում են. «Պ. Սաֆրազեանցը մարտի 11-ին մտաւ Երեւան, ապրիլի վերջին ճանապարհ ընկաւ դէպի Ագուլիս Պարսկաստան անցնելու նպատակով։ Այդքան ժամանակամիջոցում ներկայացրեց. ա «Լիսի Դիդիէ», «Էս էլ քի մօցիքլութիւն» և կենդանի պատկերներ. բ. «Կախարդուած ալրինց» և «Լիսի Դիդիէ», գ. «Կախարդուած ալրինց» և կենդանի պատկերներ, դ. «Վարդանանց պատերազմ» և կենդանի պատկերներ և ե. «Շուշանիկ», «Ընտանեկան փոթորիկ» և կարդացին մի քանի բանաստեղծութիւններ։ Այս բոլոր ներկայացումներից պ. Սաֆրազեանցին (ինչպէս տեղական բուռն աղբիւրից) մնացել է զուտ օգուտ 250 ր. ծախքերը դուրս գալով։ 37 ր. էլ վերջին ներկայացմանը ընծայ տուին տ. Ալմային։ Ներկայացումները բաւական յաջող էին գնում և գոհացնում էին հասարակութեանը։ Թէ տ. Ալման և թէ պ. Սաֆրազեանցը իրանց համակրելի խաղով կատարելապէս բարձրացրին Երեւանի բեմի պատիւը։ 160 ր. էլ բեմի վարձ տուին յօգուտ Գ. դպրոցի։ Առհասարակ բոլորն էլ շնորհակալ մնացին պ. Սաֆրազեանցից և նրա խաղերից, որոնք շատ լաւ տպաւորութիւն էին թողնում մանաւանդ այն հասարակութեան վրա, որոնք միայն Երեւանի սիրողների ներկայացումներն էին տեսել»։

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

,,ԿԱՎԿԱԶ-ՄԵՐԿՈՒՐԻ‘‘ Ֆիրմայով շոգենաւային և առևտրի բարձրագոյն հաստատված ընկերութեան ՆՈՐ ԲԱՑՎԱԾ ԳՐԱՍԵՆՆԵԱԿԸ Թիֆլիսում (Վօրօնցովսկայա

—

է թշուառ խլուկին լարել իր բոլոր ույժը, որպէս զի անշարժ կարողանայ մնալ իր անհաւատալի դրքի մէջ. որքան հնարաւոր էր արտայայտել այդ ճիգը, ես արտայայտեցի։

Երբեմն ցած դնելով գոյների պնակը և վրձինը, նստում եմ նկարից հեռու ուղիղ նրա դիմացը։ Ես բաւական եմ նկարովս, ոչինչ մէկ նիւթ այնպէս չէ յաջողվել ինձ, ինչպէս այդ սարսափելի սիւժետը. դժբաղդութիւնը նորանումն է որ այդ բաւականութիւնը ոչ թէ զուարճացնում է ինձ, այլ տանջում է. դա նկարած պատկեր չէ, այլ հասունացած հիւանդութիւն. թէ ինչ բանով կը վերջանայ այդ, չեմ իմանում, միայն զգում եմ որ այդ նկարից յետոյ ինձ ոչինչ չէ մնում նկարելու։—Թաւշնորմները, ձկնորսները, որսորդները իրենց դիմական յատուկ արտայայտութիւններով կարող են մատակարարել հարուստ նիւթեր մարդանկարչութեան (жанръ). այդ նկարից յետոյ ինչ բանի կը ծառայեն նրանք ինձ։ Ես ոչինչ բանով չեմ կարող ներգործել այնպէս, ինչպէս այդ խըլուկով, եթէ ներգործել կարող եմ։

Փորձի համար կանչեցի Դեդօվին նկարը ցոյց տալու. նա նայելով նրա վրա ասաց՝ ահ, սքանչելի է և, ձեռքերը շարժեց. նստելով նկարի դիմաց կէս ժամ նայեց նրա վրա՝ յետոյ հրաժարվելով լուռ հեռացաւ. կարծեմ ներգործեց նրա վրա, որքան չը լինի նորից նկարիչ է։

Երբ նստում եմ նկարիս դիմացը, նա ազդում է ինձ վրա. նայում ես նրա վրա և չես կարողանում բաժանվել նրանից. դու ինքդ զգում ես այդ բազմաչարչար տեսիլի փոխանակ. երբեմն մինչև անգամ ինձ լսելի են լինում մուրճի հարուածները... դրանից կարելի է որ ես խելագարվեմ. հարկաւոր է ծածկել նրան։

Կտաւը աքօղել է նկարակալը և նկարը, իսկ ես նորից նստած եմ նրա դիմացը և մտածում եմ բոլոր ժամանակը այն անորոշ և ահարկու առարկայի վրա, որը այսպէս տանջում է ինձ։ Մայր մտնող արեգակի լոյսի բեկ-բեկ շերտը թափանցելով փոշապատ ապակիներից ընկնում է կտաւով ծածկված նկարակալի վրա, որը նմանում է մարդու ձևի կամ «Ֆաուստի» միջի երկրի հոգիին, ինչպէս ներկայացնում են նրան գերմանացի դերասանները։

Wer ruft mir? *)

Ո՞վ կոչեց քեզ.—ես ինքս ստեղծեցի քեզ այստեղ. ես քեզ դուրս կանչեցի, միայն ոչ թէ մի որ և իցէ «սահմանից», այլ հեղձուցիչ, խաւար կաթսայից, որպէս զի քո տեսքով սոսկացնես այդ մաքուր, լիզված ատեկի ամբոխին. են իմ իշխանական զօրութեամբս կտաւի վրա չըթայվածդ, են, նայիր այդտեղից այս Ֆրակների, երկայն պոչերի վրա, աղաղակիր նրանց թէ ես անօղ վէրք եմ. հարուածիր նրանց սիրտը, զրկիր նրանց քնից. կանգնիր նրանց աչաց առաջ դիչերային ուրուականի նըման. սպանիր նրանց հանգստութիւնը, ինչպէս սպանեցիր դու իմ հանգստութիւնը։

Այո, ինչպէս չէ...։ Նկարը վերջացած է և դըրված է արդէն ոսկեզօծ շրջանակի մէջ. երկու պահապաններ գլխների վրա դրած կը տանեն նըրան ճեմարան ի տես դնելու։

Ահա նա դրված է «Կէսօրի», «փոքրիկ աղջիկը կատուին ձեռքին բռնած» հետ, ոչ հեռու մի որ և իցէ երեք սաժէն երկայնութիւն ունեցող «խօսն Գրոզնույ», որը իր գաւազանը մխում է Վասկա Շիբանովի ոտի մէջ»։ Չէ կարելի ասել որ նրա վրա չեն նայի, կը նայեն և մինչև անգամ կը գովեն։ Նկարիչները կը սկսեն քննել նըկարը, րեցենզէնտները նրանցից լաւերը մատիտով կը նշանակեն իրենց փոքրիկ գրքոյկների մէջ. դրանցից միայն պարոն Վ. Ս. ազատ է իր կարծիքը ուրիշներից փոխառնելուց։ Նա կը նայի, գլուխ, նկարին, կը սեղմի ձեռքս։ Նկարչութեան կրիտիկ Լ. կատաղութեամբ կը յարձակվի թշուառ խլուկի վրա, կը սկսի կանչել—որտեղ է այստեղ ճաշակը, ասացէք ո՞րտեղ է այստեղ գեղեցկութիւնը և կը սկսի հայհոյել ինձ ամենաստաիկ կերպով։ Հասարակութիւնը...։ Հասարակութիւնը կանցնի նրա մօտից կամ անզգայ կամ տհաճ ծամածռութեամբ։ Կանայքը—նրանք միայն կասեն ֆրանսերէն՝ «ինչ զարշելի ի այդ խլուկը» և կանցնեն, կը գնան դէպի հետեւեալ նկարը, դէպի «փոքրիկ աղջիկը կատուին ձեռքին բռնած», որի վրա նայելով կասեն—«շատ, շատ սիրուն է». կամ թէ նրա նման մէկ բան։ Լուրջ պարոնայք կը նայեն եղի աչքերով նկարին, դէմքները կը խոնարհեցնեն տակի գրված անուան վրա՝ արձակելով բառաչում կամ փնչփնչոցի նման մէկ ձայն և կը հեռանան։ Կարելի է մի որ և իցէ պատանի կամ ջահիլ օրիորդ կանգ կառնեն նկարի առաջ՝ կը կարդան նրա կտաւի վրայից նայող բազմատանջ աչքերի մէջ այն աղաղակը, որը դրել եմ ես նրանց մէջ։

Բայց յետոյ։ Ասենք նկարը դրի ի տես, վաճառվեց և տարան. ինչ կը պատահի այն ժամանակ ինձ հետ. միթէ այն ամենը, ինչ որ քաշեցի ես վերջին օրը պէտք է կորչի անհետ. կը վերջանայ այդ բոլորը արդեօք միմիայն յուզմունքով, որին կը հետևի հանգստութիւն և ես կը սկսեմ փնտռել անվնաս և անմեղ սիւժետներ. այո, անվնաս սիւժեններ. յանկարծ միտքս եկաւ երբ մէկ անգամ նկարների գալլերէայի մէկ ծանօթ պահապան նկարների ցանկ կազմելու ժամանակ գոչեց գրագրին։

—Մարտինով, գիր № 112. սիրահարական առաջին տեսարան—օրիորդը վարդ է քաղում։

—Մարտինով, գրիր № 113. սիրահարական երկրորդ տեսարան—օրիորդը վարդից հոտ է քաշում։

Առաջվայ նման վարդից հոտ պէտք է արդեօք քաշեմ և ես՝ թէ երկաթուղու գծերից դուրս պէտք է պրծնեմ։

(Կը շարունակվի)

*) Ո՞վ կոչեց քեզ։

Նաբերեժնայա, Չիթախօվի տուն) յայտնում է, որ ՑԱՆՋՆ ԷԱՌՆՈՒՄ ՋԱՆԱՁԱՆ ԲԵՌՆԵՐ ՀԱՍՑՆԵԼ մինչև Պետերբուրգ, Մօսկվա և Վօլգայի ու Կասպից ծովի նաւահանգիստները: Գրասենեակում կարելի է տեղեկանալ փրախտային գների մասին մինչև Թիֆլիս:

2—2

Մամուլի տակից դուրս եկաւ

ԿԸՌԹ-ԿԸՌԹ

վօդեվիլ մէկ արարուածով. հեղ. Վ. Մադաթեանի. հրատարակութիւն Ն. Սիմէօնեանցի. գինն է 25 կոպէկ.

Պահեստը գտնվում է Երևանում. Ն. Սիմէօնեանցի գրախանութում:

Լոյս տեսաւ ,,ՊՕՊՈՒՐԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐԻՑ" Դաշնակի համար, կազմեց Խ. Մ. Կարա-Մուրզայ. գինն է 1 ր. 35 կ. ծախվում է կենդրօնական գրավաճառանոցումը. հետղհետէ կը ստացվին Մօսկվայից այս օրինակ աշխատութիւններ:

3—3

2,000 ամենից ՀՌՉԱԿՎԱԾ բժիշկներ վկայում են և խորհուրդ են տալիս

ԴԿ. ՊՕՊՊԻ

ԳՏԱԾ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ ԱՏԱՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

բերանը և ատամները պահպանելու այժմ գոյութիւն ունեցող որպէս ամենալաւ միջոցներ: 30 տարվայ ընթացքում փորձված

ԱՆԱՏԵՐԻՆԵԱՆ ԲԵՐԱՆ ՈՂՈՂԵԼՈՒ ՋՈՒՐ ԴԿ. Ի. Գ. ՊՕՊՊԻ ՎԻԷՆՆԱՅՈՒՄ,

աւստրիական պալատական ատամնաբոյժի, ոչնչացնում է ատամնացաւը, բժշկում է հիւանդ լնդերքը, պահպանում ղ մաքրում է ատամները, ոչնչացնում է վատ հոտը, թեթևացնում է մանուկների ատամների բուսնելը, պահպանող միջոց է դիֆտէրիտի դէմ, անհրաժեշտ է հանքային ջրեր գործածելու ժամանակ. մի շիշը արժէ 1 ր. 50 կ., կէս շիշը 1 ր. և $1/3$ շիշը 60 կոպէկ:

Կոն · Վինօֆ՝ կատամնի · ատամնապաստա

Ատամնային փոշի խոտերից, արդէն կարճատև գործածութիւնից յետոյ ատամները կատարելապէս սպիտակացնում է, չը փչացնելով նրանց: Իւրաքանչիւր կարօբկայի գինը 70 կ.:

Ատամնային օծանելի պաստա ապակէ կարօբկաներում 1 ր. 20 կոպ., փորձված միջոց է ատամները մաքրելու համար:

Ատամի անուշահոտ պաստա բերանի ներքին մասը և ատամները առողջ պահպանելու համար, մի կտորը արժէ 35 կոպ.:

Ատամային պլոմբա ամենաւղիղ միջոցը դատարկ ատամները անձնապէս պլոմբելու համար: Փոքրիկ կարօբկայի գինն է 2 րուբլ:

ՊՕՊՊԻ ԽՈՏԻ ՍԱՊՈՆ

որքիններին, բշտիկների, երեսի բծերի, ելունդների, կոշտ մազերի և բուտօնների, քոսի, ընդհանրապէս կաշու հիւանդութիւնների և անմաքրութիւնների դէմ:

Ծախվում է Թիֆլիսում դեղատան ապրանքների առևտրի կովկասեան ընկերութեան մէջ: (շ.—1)

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

պատիւ ունի յայտնել պ. պ. տանտէրերին, որ այս մայիսի 7-ից քաղաքային գըլնահատողական յանձնաժողովները կը սկսեն վերստին գնահատել քաղաքի մէջ գտնվող բոլոր անշարժ կայքերը: Մի և նոյն ժամանակ վարչութիւնը խնդրում է պ. պ. տանտէրերից օգնել գնահատող յանձնաժողովներին ներկայացնելով՝ սեփականութեան գոկումէնտները, եկամուտների մասին տեղե-

կութիւնները և ցոյց տալով սահմանները և այլն. այդ տեղեկութիւնները մանրամասնաբար թւած կը լինեն անձնական տուանձին ծանուցագրերում: 3—3

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ (ОБОИ)

Ամենանոր նկարներով եկող սեզօնի համար ստացված են մեծ քանակութեամբ

ԵՂԲ. ՏԱՐՆՕՊՕԼԻ

Օդէսայի գործարանի պահեստում: Լօրիս-Մէլիքօվսկայա փողոց (փոստային), Զուբալօվի տունը, հոգևոր սեմինարիայի հանդէպ:

ԲՈԼՈՐ ՊԱՍՏԱՌՆԵՐԻ ԳՆԵՐԸ ԳՈՐԾԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵՆ՝ 10 ԿՈՊԷԿԻՑ ՍԿՍԱԾ: 4—30

ԹԷՅ ԱՌԱՋԻՆ ՀՈՒՆՋԻ այս տարի չափազանց **ԳՈՅՆԱՒՈՐ ԵՒ ՀՈՏԱՒԷՏ**: Այդ թէյից ստացված է **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ 50,000 **ՖՈՒՆՏ** և ծախվում է 25% ԷԺԱՆ քան թէ ուրիշ տեղ, այսինքն լաւ ԿՕՆԳՕ թէյ 1 ր. 10 կ. մինչև 1 ր. 20 կ., շատ լաւ ԿՕՆԳԱ թէյ 1 ր. 40 կ., գերազանց ՄՕՆԻՆԳ թէյ 1 ր. 60 կ. (այս թէյը ամեն տեղ ծախվում է 2 ր. և 2 ր. 50 կ.), ԿԱՍԱՌԻ թէյ 1 ր. 80 կ. և ամենալաւ ՑՈՒ-ՉԷ-ՑՈՒ թէյ 2 ր. ֆունտը քաշը առանց թղթի: Նոյն տեղը սովորաբար լինում է 500 ԵՐԿԱԹԷ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ 6 ր.—60 ր.: ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՂ մազերի համար: Երկաթէ ԳՐԻՉՆԵՐ ամբողջ կովկասի համար, շօկօլադ ՖՐԱՅ, շէֆիլդի ԴԱՆԱԿՆԵՐ, հրացաններ ԴԱՌԻ, ռէվօլվէրներ ՎԷԲԼԻ, ԲԱՐՆԷԲԻԻ թամբեր, ՇՎԱՐՑԻ ալբօմներ: **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԸ** գտնվում է Թիֆլիսի մէջ, Դվօրցօվի փողոցի վրա Արծրունու գալլէրէում №№ 156 57, 158, 159, 160: Նոյն տեղը մեծ քանակութեամբ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ և տղամարդկանց մահճակալներ 25% էժան քան թէ ուրիշ տեղ 10% էլ զիջումն: 26—100

Աբաս-Թումանի, վաննաներից մոտիկ տալիս են վարձով ԱՄԱՐԱՆՈՑՆԵՐ 1 մինչև 6 սենեակ չոր և մաքուր, մեբելով: Կարելի է հարցնել՝ Վարանցովսկի Նաբերեժնայա, Արշակ Ծովեանեանի տուն: 3—3

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

(ԿՈՒԿԻԱ, ՎՕՐՕՆՑՕՎԻ ԱՐՁԱՆԻ ՀԱՆԴԷՊ)

Հիւանդները ամեն օր ընդունվում են.

Առաւօտեան՝ 9—$12^1/_2$ ժամ, ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—վիրաբուժական, վեներական և ատամի ցաւերի:

10—$10^1/_2$ ժ. ԲՈՒԴԿՕՎՍԿԻ—մանկական և ներքին ցաւերի:

$10^1/_2$—$12^1/_2$ ժ. կին—բժիշկ ՇՄԻՏՑ—կանանց, ներքին և աչքի ցաւերի:

10—11 ժ. (կիրակի, չորեքշաբթի ուրբաթ) ՐԵՅԽ—աչքացաւի:

$11^1/_2$—$12^1/_2$ ժ. (երկուշաբթի), ԲԱԲԱՅԵԱՆ—ներքին և ջղային ցաւերի:

Երեկոյեան՝ $5^1/_2$—$6^1/_2$ ժ.—ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—ամեն օր:

ԲԱԲԱՅԵԱՆ և ԲՈՒԴԿՕՎՍԿԻ—չորեքշաբթի և շաբաթ:

Համախորհուրդ (հիւանդանոցի բոլոր բժիշկների)—չորեքշաբթի և շաբաթ—$6^1/_2$—$7^1/_2$ ժամը երեկոյեան:

Հիւանդանոցը ունի սենեակներ հիւանդների և ծննդկանների համար: Երթևեկհիւանդները վճարում են խորհրդի համար 50 կ.: Հիւանդանոցի բոլոր բժիշկների համախորհրդի (կօնսիլիում) համար 3 մանէթ: Զքաւորները անվճար:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

ՍՏԱՄՈՔՍԱՅԻՆ ՑԱՒԵՐԸ

ՊԷՊՍԻՆԵԱՆ ԳԻՆԻ „ԲՈՒԴՕ"

Այս գինին շատ համեղ է և 25 տարիների ընթացքում աջողութեամբ գործ է դրվում հետևեալ դէպքերում. ԱԽՈՐԺԱԿԻ ԲԱՑԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ, ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՑԱՒԵՐ, և ԱՆԿԱՆՈՆ ՄԱՐՍՈՂՈՒԹԻՒՆ:

Պէպսին „Բուդօ" ճանաչված է փարիզի բժշկական Ակադէմիայից և ստացել է առաջին մեդալներ հետևեալ աշխարահանդէսներին՝ ՓԱՐԻԶԻ 1867 թ., ՎԻԷՆՆԱՅԻ 1873 թ. ՖԻԼԱԴԷԼՖԻԱՅԻ 1876 թ. ՓԱՐԻԶԻ 1878 թ.:

Paris: Hottot—Boudault, 7, Avenue Victoria.

Կովկասի համար պահեստ. ԴԵՂԱՏԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԱՌԵՒՏՐԻ ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ:

19—80 (և. շ.)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ս. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԻ

ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ամեն տեսակ վաճառականների համար և մասնաւոր ձեռնարկ իւրաքանչիւրի համար, որ կամենում է ուսումնասիրել առևտրական գործողութիւնները ու հաշուարարութիւնները:

„ՁԵՌՆԱՐԿ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՇՈՒԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ"

վաճառվում է կենդրօնական գրավաճառանոցում, պ. Շահվերդեանի պավիլիօնում, պ. Եփրեմ Ծատուրեանցի լամպային մագազինում, պ. Տէր-Սարգսեանի թղթավաճառանոցում և եղբարց Ծովեանների բանկային գրասենեակում:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են այս հասցեով. Въ Тифлисъ, Сололакская улица, домъ Корганова, Учредителю ,,Коммерческихъ курсовъ,, Степану Мануэльянцу. Գինն է 2 րուբլի, (սակաւաթիւ տպված): Նոյն տեղից կարելի է ստանալ ձրիապէս Առևտրական կուրսերի ծրագիրը և կանոնները:

6—8

ՇՕԿՕԼԱՏ ԵՒ ԴՐԱԺԷ

Ա. ՍԻՕՒ ԵՒ ԸՆԿ.

ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ՄՕՍԿՎԱՅԻ ՄԷՋ

գտնվում է **ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ** հետևեալ մագազիններում. Գ. Մ. Կօպաձէի, Ս. Անիեվի, Ա. Պ. Ակօպօվի, Վ. Ֆ. Սիտօվի, Ե. Ա. Եղիազարօվի, Գ. Ա. Բաեադչեվի, Ս. Ա. Ծովիանօվի, Յ. Ա. Բաբանօսօվի, Յ. Ի. Գուրգենօվի, Ի. Ա. Եւանգուլօվի և ուրիշ շատերի մագազիններում, նոյնպէս և **ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ** երկրի միւս բոլոր քաղաքներում:

5—20 (15—30)

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԳՆԴԱՊԵՏ ՄԵԼԻՔ-ՀԱՅԿԱԶԵԱՆԻ

Լոյս տեսաւ

ԴՐ. ԱՒ. ԱՐԱՍԽԱՆԵԱՆՑԻ

,,ՀՈՂԻ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ և ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ,,

որի նիւթը վերցրած է հեղինակի 1883 թուին կարդացած քաղաքատնտեսական երկրորդ դասախօսութիւնից և ներկայացրած աւելի մշակված ձևով:

Գինն է 40 կոպ. կանխիկ վճարելի: Ծախվում է՝ կենդրօնական գրավաճառանոցում, Կովկասեան գրավաճառանոցում և հեղինակի մօտ, որին պիտի դիմել՝ Тифлисъ, Лабораторная ул., № 5.

Հրատարակութեան բաժանորդներին կուղարկվեն օրինակները անյապաղ:

Բոլոր եօթը դասախօսութիւններին ստորագրվել ցանկացողները վճարում են Թիֆլիսում 1 ր. 50 կ., Թիֆլիսից դուրս 1 ր. 65 կ.:

Նոր բաժանորդները կը ստանան առաջին դասախօսութիւնը.—,,Ազգաբնակութիւնը և ազգաբնաչական շարժումները, որի հատի գինն է 40 կոպ.:

ԱՆԻ

ՊԱՀԼԱՒՈՒՆԻ ԻՇԽԱՆՆԵՐԻ ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾ ՊԱԼԱՏԻ ԱՒԵՐԱԿԸ

ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԷՋ ԶԵՏԵՂԵԼՈՒ ՊԱՏԿԵՐ

ԳԻՆՆ Է 50 ԿՈՊԷԿ

Լուսանկարըրեց Յ. Քիւրքճեանի լուսանկարից Վիկտոր Անգէրէր—գեղարուեստից լուսանկար Աւստրիոյ կայսերական պալատի:

Վաճառվում է կենդրօնական գրավաճառանոցում և պ. Եփրեմ Ծատուրեանի լամպայի մագազինում Թիֆլիսում: 3—3

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 11 Мая 1884 года. Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час., Лорисъ-Меликовская у., д. каз.